

HUDUDLAR IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY USTUVOR YO'NALISHLARI

Raxmonqulova Nafisa Olimjon qizi

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10647369>

Annotatsiya. Mamlakatimizning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash, tadbirkorlik va kichik biznes vakillari bilan ochiq muloqotda bo'lish va ularni qo'llab-quvvatlash, eksportbop va import o'rnini bosuvchi tovarlarni ishlab chiqarish, logistika xizmatlarini jadal rivojlantirishni ta'minlash uchun to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishda maxsus iqtisodiy zonalar katta rol o'ynaydi. Mazkur maqolada maxsus iqtisodiy hududlarning respublikamiz iqtisodiyotida tutgan o'rni ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: maxsus iqtisodiy zonalar, erkin iqtisodiy zonalar, maxsus ilmiy-texnologik zonalar, turistik-rekreasion zonalar, erkin savdo zonalar, maxsus sanoat zonalar, xorijiy investorlar, "yagona darcha" tamoyili, maxsus iqtisodiy zonaning bosh rejasi, bojxona to'lovlari bo'yicha imtiyozlar, xorijiy investitsiyalar.

MAIN PRIORITY DIRECTIONS OF REGIONAL ECONOMY DEVELOPMENT

Abstract. To ensure the economic security of our country, to have an open dialogue with representatives of entrepreneurship and small business and to support them, to ensure the rapid development of export and import-substituting goods, logistics services Special economic zones play a major role in attracting direct foreign investments. This article examines the role of special economic zones in the economy of our republic.

Key words: special economic zones, free economic zones, special scientific and technological zones, tourist and recreational zones, free trade zones, special industrial zones, foreign investors, "single window" principle, master plan of special economic zone, customs concessions, foreign investments.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

Аннотация. Для обеспечения экономической безопасности нашей страны, ведения открытого диалога с представителями предпринимательства и малого бизнеса и их поддержки, обеспечения опережающего развития экспорта и импортозамещающих товаров, логистических услуг важную роль играют специальные экономические зоны. в привлечении прямых иностранных инвестиций. В данной статье рассматривается роль особых экономических зон в экономике нашей республики.

Ключевые слова: особые экономические зоны, свободные экономические зоны, специальные научно-технические зоны, туристско-рекреационные зоны, зоны свободной торговли, специальные индустриальные зоны, иностранные инвесторы, принцип «одного окна», генеральный план особой экономической зоны, таможенные льготы, иностранные инвесторы. Вложения.

Mamlakatimizda yuqori texnologiyali yangi ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etish, hududlarni raqobatdosh va eksportga yo'naltirilgan zamonaviy sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni o'zlashtirishga yanada faol jalb qilish, ishlab chiqarish, muhandislik kommunikatsiya, yo'l-transport, ijtimoiy infratuzilma va logistika xizmatlarini jadal rivojlantirishni ta'minlash

uchun to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishni kengaytirishning eng muhim omili sifatida erkin iqtisodiy zonalarini yaqqol misol qilib keltirish mumkin. Shu bilan birga rivojlanayotgan mamlakatlar sanoati rivojlangan mamlakatlardan farqli o'laroq, asosiy e'tiborni birinchi navbatda sanoatlashtirishning yuqori darajasiga erishishga qaratadi, ya'ni : sanoatni modernizatsiya qilish, xorijiy kapitalni jalb qilish, ishchilarning malakasini oshirish va yangi texnologiyalarni joriy etish. Bunda maxsus (erkin) iqtisodiy zonalar muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 7-may kuni Andijon, Navoiy hamda Surxondaryo viloyatlari tuman va shaharlarining iqtisodiy salohiyatini oshirish chora-tadbirlari bo'yicha videoselektor yig'ilishi o'tkazildi. Mamlakatimizning har bir hududi o'ziga xos. Bir viloyat ichidagi tumanlarning imkoniyatlari ham bir-biriga o'xshamaydi. Shu boisdan bugungi kunda Hali hanuz Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlar iqtisodiyotini rivojlantirish masalalari alohida, manzilli tarzda muhokama qilib borilmoqda.

Davlatimiz rahbari joylarga chiqib, aholi bilan gaplashib, belgilanayotgan chora-tadbirlarning dolzarb va amaliy bo'lishiga katta e'tibor qaratmoqda. Markazdagi rahbarlar qarorlar qabul qilishda hokimlarning umumiy hisobotlari bilan kifoyalanib qolayotgani tanqid qilinib, bundan buyon hududlarga oid har bir masalani aniq tuman, qishloq, mahalla, soha va korxonalar kesimida, muammoning eng quyidagi ildizigacha tushib, uni hal qilish zarurligi ta'kidlangan va dasturlar ishlab chiqishni har bir qishloqdan boshlash, qaysi qishloqda qaysi yo'nalishni rivojlantirish, bunga qancha mablag' ajratish kerakligini aniq ko'rsatish talabi qo'yilgan edi.

Masalan, Surxondaryoda 55 mingta, Andijonda 41 mingta, Navoiy viloyatida 14 mingta oilani kambag'allikdan chiqarish lozim. Kichik korxonalarni ko'paytirish, hunarmandchilikni qo'llab-quvvatlash, qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish orqali aholi farovonligini oshirish zarur.

Yig'ilish davomida buning uchun turli yo'nalishdagi ishlarga qo'shimcha turtki berish zarurligi ko'rsatib o'tildi va hududlarga tadbiriq qilish tez orada amalga oshirilishi belgilab olingan. Sanoatni rivojlantirish, mavjud xomashyoni chuqur qayta ishlash, har bir tuman, qishloq va mahallani ixtisoslashtirish. Andijon, Navoiy va Surxondaryo viloyatlarida ishlab chiqarishning asosiy qismi bitta tarmoqqa yoki respublika tasarrufidagi korxonalar hissasiga to'g'ri keladi.

Jumladan, Andijonda sanoat ishlab chiqarishning 69 foizini mashinasozlik, Navoiyda esa 72,5 foizini kon-metallurgiya tashkil etadi. Surxondaryo sanoatining mamlakatdagi ulushi atigi 1,5 foiz, yalpi hududiy mahsulotdagi ulushi esa atigi 8 foiz bo'lib, respublikada eng past ko'rsatkichlardan biridir.

Hududlarda sanoat tarmoqlarini diversifikatsiya qilish uchun barcha imkoniyatlar yetarli va bu boradagi chora-tadbirlar yuzasidan amaldagi ishlarga nazar tashlaydigan bo'lsak, Andijon viloyati Xo'jaobod tumanida tashabbuskorlarga 32 ta tikuv-trikotaj korxonasi uchun joy ajratildi va bu korxonalarda 6,5 mingta ish o'rni yaratildi.

Buloqboshi tumani tog' hududidagi konlarni o'zlashtirib, qurilish materiallari ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish, Oltinko'l tumani "Ijtimoiyat" mahallasida mebel tayyorlashni sanoat darajasiga olib chiqish mumkin bo'lib, shu bilan birga Asaka tumanidagi avtomobil zavodi yaqinida, unumdorligi past yerlarda kichik sanoat zonasi tashkil etib, butlovchi qismlar ishlab chiqarish hajmi oshirildi.

Navoiy viloyati Nurota tumanidagi “Suvliq Granit” konining elektr tarmog‘ini rekonstruksiya qilish orqali “Istiqlol” mahallasidagi 450 nafar aholini ish bilan ta’minlandi. Tomdi tumanida fosforit, shisha, sement, pardozbop qurilish toshlari va ohaktosh zaxiralari mavjud bo‘lib Uchquduq tumanida qayta geologik o‘rganishlar o‘tkazildi va yana ko‘p imkoniyatlar ochildi.

Keyingi ustuvor yo‘nalish – joylarda investitsion va turistik salohiyatni oshirish, servis xizmatlarini yaxshilash uchun infratuzilma obyektlarini rivojlantirish bo‘yicha chora tadbirlar ishlab chiqildi. Andijon, Navoiy va Surxondaryo viloyatlarida bu boradagi holat tumanlar kesimida tahlil qilingan bo‘lib, Xonobod shahrining xizmat ko‘rsatish bo‘yicha Andijon viloyatidagi ulushi bor-yo‘g‘i 1 foizni tashkil etadi. Aslida u yerdagi yerosti ma‘danli suvlarini o‘zlashtirish orqali sog‘lomlashtirish turizmini yo‘lga qo‘yish, shifobaxsh suv ishlab chiqarish imkoniyati bor.

Navoiy viloyati Qiziltepa tumanidagi To‘dako‘l suv ombori hamda Navbahor tumanidagi “Sarmishsoy” hududiga olib boruvchi yo‘llarni ta’minlash va turistik zonalar tashkil etish orqali ularga sayyohlar oqimini bir necha barobar ko‘paytirish mumkin. Surxondaryo viloyati Oltinsoy tumanida birorta bozor yo‘q. Bundan tashqari, tuman hududidan o‘tgan “Manguzar-Termiz-Denov” avtomobil yo‘lida zamonaviy savdo va xizmat ko‘rsatish markazlarini tashkil etsa bo‘ladi.

Hududlar iqtisodiyotini rivojlantirishda amaldagi Nizomga muvofiq, tekshiruv tasdiqlangan dasturga muvofiq amalga oshiriladi va tekshiruvlar o‘tkazishtalab etiladi.

Budjetlashtirish moliyaviy rejalashtirish bo‘lib, korxonani samarali boshqarish uchun zarurdir. Budjetlashtirish korxonaning joriy ko‘rsatkichlarini rejalashtirish va istiqboldagi ko‘rsatkichlarini bashorat qilish maqsadida turli xildagi budjetlarni ishlab chiqishni ko‘zda tutadi.

Budjetlashtirish tarmoq xususiyatiga ega bo‘lib, juda ko‘p omillarga bog‘liqdir. Shu boisdan budjetlashtirishning muayyan modelini nafaqat tanlash, balki uni korxonaga xususiyatiga moslashtirish ham zarurdir

REFERENCES

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.02.2021 O‘RQ – 671 – son qarori bilan o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritilgan yangi tahriri). // www.lex.uz
2. Xasanov B.A., Xashimov B.A. Boshqaruv hisobi. Darslik. –T.: Cho‘lpon nomidagi NMIU, 2013. -312 bet.
3. Pardayev A.X., Pardayeva Z.A. Boshqaruv hisobi. –Toshkent, G‘.G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2014. 318 bet.
4. Shaxovskaya L.S., Xoxlov V.V., Kulakova O.G. Byudjetirovanie: teoriya i praktika KNORUS, 2009. -400 s.
5. G‘ofurova U.F., Xayitboyev B.X. Iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning o‘rni // “Xalqaro moliya va hisob” ilmiy elektron jurnali. № 6, dekabr, 2018 yil.
6. [http:// www.lex.uz](http://www.lex.uz) (O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik portali);
7. Raxmonqulova, N. (2024). THE ROLE OF CYBER SECURITY IN THE DIGITAL ECONOMY. *Modern Science and Research*, 3(1), 111–115.
8. Abdulloev, A. J., & Rakhmankulova, N. O. THEORETICAL ASPECTS OF THE INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP CONCEPT.

9. Mukhammedrizaevna, T. M., Bakhriddinovna, A. N., & Olimovna, R. N. TOURIST LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT: STRATEGIES FOR REDUCING COST AND IMPROVING SERVICE. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.*, 90.
10. Raxmonqulova, N. (2023). THE DEVELOPMENT OF CRYPTOCURRENCIES IN THE DIGITAL ECONOMY. *Modern Science and Research*, 2(10), 192-194.
11. Khudoynazarovich, S. A. (2021). An Opportunity of Internet Marketing in Tourism Sphere. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 3(3), 356-361.
12. Шадиев, А. Х. (2020). Факторы, влияющие на развитие экотуризма. *Достижения науки и образования*, (5 (59)), 31-32.
13. Bazarova, M. . (2024). DISTINCTIVE FEATURES OF PERSONAL MANAGEMENT IN THE ACTIVITIES OF COMMERCIAL BANKS. *Modern Science and Research*, 3(1), 563–567.
14. Supiyevna, B. M. (2022). Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalini boshqarish tizimini takomillashtirish.
15. Bahodirovich, K. B. (2023). EVOLUTION OF THE AUDITING PROFESSION IN THE SMART MACHINE AGE. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 450-454.
16. Khalilov Bahromjon Bahodirovich. (2023). The International Financial Reporting Standards (IFRS) Mean to Businesses and Investors in Uzbekistan. *Miasto Przyszłości*, 42, 746–750.
17. Jumayeva, Z. (2024). ROLE OF THE STATE IN REGULATING THE ECONOMY. *Modern Science and Research*, 3(1), 511-516.
18. Bustonovna, J. Z. (2023). INVESTMENTS IN HUMAN CAPITAL AND PECULIARITIES OF THIS PROCESS IN UZBEKISTAN. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*. Finland Academic Research Science Publishers, 11(8), 36-44.
19. Abidovna, A. S. (2023). MODERN TRENDS IN MANAGEMENT STRATEGIES AND THEIR APPLICATION IN COMMERCIAL BANKS. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 326-332.
20. Shamsiya, A. (2023). HR MANAGEMENT AND COACHING IN THE INNOVATIVE ECONOMY AS A METHOD OF BUSINESS MANAGEMENT. *Modern Science and Research*, 2(10), 712–717.
21. Sodikova, N. (2024). OTMda “Iqtisodiyotda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tizimlari” fanini o ‘qitishda raqamli texnologiyalarning o ‘rni. *Modern Science and Research*, 3(1), 1-4.
22. To'rayevna, S. N. (2024). TADBIRKORLIK SOHASINI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.
23. Hakimovich, T. M. (2023). BOSHQARUVCHILARNING SAMARADORLIKKA ERISHISHDAGI PROFESSIONALLIGI. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 421-425.
24. Hakimovich, T. M. (2023). TA'LIM TIZIMI BOSHQARUVIDA PEDAGOGIK TAHLIL. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 415-420.
25. Jumayeva, Z. (2024). THE NEED FOR AN INNOVATIVE APPROACH IN MANAGING ORGANIZATIONS. *Modern Science and Research*, 3(1), 557–562.

26. Jumaeva, Z. (2021). Modern trends in the economic development of the regions of Uzbekistan. InterConf.
27. Akbarovna, N. N., & Bahodirovich, X. B. (2023). AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARINI TUZISH TARTIBI.
28. Nargiza, N. (2023). THE ROLE OF PROPERTY RELATIONS IN SOCIETY. *Modern Science and Research*, 2(12), 889-893.
29. Ikromov, E. (2024). THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE ORGANIZATION AND CAPACITY BUILDING OF EXECUTIVE EMPLOYEE LABOR IN PUBLIC ADMINISTRATION BODIES. *Modern Science and Research*, 3(1), 939-946.
30. Ibodulloyevich, I. E. (2023). MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innovacje.*, 42, 504-507.
31. Ibodulloyevich, I. E. (2023). MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI PROGNOZLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR.